

**Літературно – музична композиція:
«Сторінками життя М. Т. Рильського»
«Що я ненавиджу і що я люблю»**

Я ненавиджу брехню
У всякій одежі,
В розкішній та пишній найбільше.
Самовдоволену тупість,
Хоч би й носила вона
В золотих обідках окуляри,
Метушливість, хапливість, крикливість,
Заздрість і себелюбство.
Гучний словами прикриті,
Очі, презирливо змружені,
Жиром огидним заплилі,
Вуха, заткнуті ватою
Супроти вітру і горя людського,
Зраду й підлоту
З очима блудливими,
Фарисейство і лицемір'я
У личині моральності строгої...
Я ненавиджу!
Речі прості і чисті люблю я
Серце, для друзів одкрите,
Розум, до інших уважний,
Працю, що світ звеселяє,
Потиск руки мозолястої,
Спів солов'їний і пісню людську,
Скромну шипшину і горду троянду,
Мужність і вірність,
Народ і народи –
Я люблю!

Ведучий 1

Поет – інтелектуал, учений, перекладач, чудовий знавець слов'янських Літератур. Максим Рильський був людиною щирого серця, чистих помислів і надзвичайної доброти. В одній із своїх поезій поет писав: «На все дивлюся власними очима», і справді, завжди мав власну точку зору і намагався дотримуватися її в житті. Хто

ж він – поет Максим Рильський? Де і коли сформувався як творча особистість і людина?

Ведучий 2

Тадей Рильський – постать далеко неординарна. Хоча Рильський був сином польського поміщика, та своє життя присвятив служінню Україні, нації. Після закінчення університету вчителює в с. Романівка. Будучи дворянином і католиком, одружується з православною селянкою Меланією Федорівною Чуприною. Але знатні дворяни – батьки Тадея – не погоджувалися з вибором життєвого шляху сина і тому Тадей Розеславович пориває зв'язки з сім'єю.

Ведучий 1

Наймолодший син – М. Т. Рильський народився 19 березня 1895 р. в м. Києві, де на той час проживала родина поміщика Тадея Розеславовича Рильського. Охрестили хлопчика в рідному с. Романівка. Батько скликав на бенкет не тільки своїх друзів, а й кілька днів пригощав усе село, оскільки не мав великопанських поглядів на народ. Мати хотіла назвати Володимиром, але Тадей наполіг на імені Максим на честь Залізняка.

Ведучий 2

У 1902 р. Тадей Рильський помер і мати Меланія Федорівна, забравши малого Максима, переїхала в с. Романівку. Там і прийшло його дитинство.

Там марив я у млі ночей стооких,
Що все життя я в пісню оберну
І зло втоплю в ясних її потоках!
Там грався я у коней, у війну
(І навіть був славетним генералом),
Там я вдихав цілющу тишину!
Там чарівницьким тонким покривалом
Мене вкривав зелений шум дібров.
А час ішов своїм невинним чвалом.

Ведучий 1

У родині Тадея Рильського усім трьом синам шлях до університету стелився через приватну гімназію В. Науменка, відомого педагога і вченого. Максима в цей заклад прийняли до 3-го класу, бо початкову освіту він здобув вдома за допомогою приватних вчителів. Свої перші вірші Рильський почав друкувати, навчаючись у 4-му класі гімназії. Тоді в газеті «Рада» з'явилася його поезія «Сон», а в 1910 році вийшла перша збірка «На білих островах, в яку входило 57 поезій. «З цього часу я почав відчувати себе справжнім літератором», – згадував поет. «А тоді все моє було: весняні фіалки, що проростають з-під жовтого і багряного торішнього листа, напружене життя птиці, риби, звіра, таємниче

занурювання в воду рибальського білого поплавця, посвист качиних крил, мрії про власну рушницю, пісні над вечірньою річкою, оповідання старих про химерну давнину, розкішні муки дитячої любові дружба та її ревності, книги, яких я читав багато і без усякої системи, і власні вірші, яких писав теж багато, писав і оповідання, і «драми», і навіть якісь трактати...

На усе дивлюся власними очима, а не крізь світ позиченого скла. Увесь смисл створення поезії у тому, щоб відтворити в ній відчуття, вами в дійсності пережиті, відбити зв'язком між своїм буденним і поетичним «Я»...

Прощайте, страждання
І муки кохання!
Прощай, уся земля, не вмита од сліз,
Де в горі самотній, журливий я зріс...
Тепер я в просторі,
В блакитному морі!
Тут сонце блискуче,
Ласково-могуче
Все тче золотисту намітку ясну...
Безжурний, спокійний я тихо заснув
Під променем милим,
На острові білім...

На білу гречку впали роси,
Веселі бджоли одгули,
Замовкло поле стоголосе.
В обіймах золотої мли.
Дорога в`ється між полями...
Ти не прийдеш, не пролетиш –
І тільки дальніми піснями
В моєму серці продзвениш.

Поле чорніє. Проходять хмари,
Гаптують небо химерного грою,
Пролісків перших блакитні отари...
Земле! Як тепло нам із тобою!
Глибшає далеч. Річка синіє.
Річка синіє, зітхає, сміється...
Де вас подіти, зелені надії?
Вас так багато – серце порветься!

Пером огненным вічність пише
Свій нескінченний фоліант,
І вітер з ніжністю колише
Листки замислених троянд.
Краса іде, гаптує злотом
Ясні, глибокі небеса, –
А ми затоптуєм болотом
Все те, що в нас – краса.

Ведучий 1

Це були вірші зовсім юного поета. Але невдовзі з'являється те, що притаманне лише Рильському, – ясність і прозорість поетичного малюнка її, виразна поетична деталь.

Ведучий 2

В липні 1926 р. Максим Тадейович одружився. В його дружини Катерини Миколаївни вже був син Георгій, якого Рильський всиновив. У 1930 р. в подружжя народився син Богдан. Друзі називали Рильського Максимом Золоте Серце. Він став опікуном над дітьми свого старшого брата Івана, що залишилися сиротами. Катерина Миколаївна і Максим Тадейович жили в злагоді і взаємопідтримці. Своїй сім'ї Рильський присвятив чимало поезій.

Дружині

Тихий час надвечірній,
Як ти землю непомітно,
Як ти серце облягаєш!
Як ти млою повиваєш
Те, що грало пишноцвітно
В кольоровості незмірній!
Зголубіми зимні шиби,
Пролетіли птиці сонні,
Заспокоїлися кроки...
Тіні сунуться широкі,
Наче в синьому затоні
Фантастичні плинуть риби.
Розкажу дружині вірній,
Приклонившись до рамена,
Казку мовою простою...
Як зріднився я з тобою,

Як ти горнешся до мене,
Тихий час надвечірній.

Синові

Ти був іще малий котигорошок,
Така собі одна із людських мошок,
Що виповзли на сонце, бо весна
Тепло лила із келиха без дна,
І щось собі блаженно лепетали, –
І от тебе розумники спитали
(І можливо, й сам слова сказав я ті) :
Чим хочеш бути, хлопчику, в житті?
Серйозний, як усі котигорошки
Ти на питання це подумав трошки
І відповів: людиною – Дитя!
Благословляючи твоє життя,
У трудну виряджаючи дорогу,
Яку пораду чи пересторогу
Я кращу дам, ніж дав собі ти сам?
Будь вірним слову, що усім словам
Із ним одним ніколи не зрівняться!
Хай веселять тебе любов і праця,
Хай дружби непогасної крило
Гірке від тебе відганяє зло,
І хай у час останній свій про сина
Спокійно я подумаю: людина!

Ведучий 1

Кожен з нас і сьогодні замислюється над тим, для чого ми живемо, якою є мета нашого існування, що треба зробити, щоб світ навколо став добрішим, кращим, щоб майбутнє було дійсно прекрасним. І тому цей вірш М. Рильського присвячено не лише власному синові, а й усім юнакам і дівчатам, що вступають у життя. Він ніби підказує, що бути справжньою людиною – наше головне покликання.

Ведучий 2

Далі йшли страшні 30-ті роки, роки репресій, страждання, роки панування смертей. Був арешт, була Лук'янівська в'язниця, допити. І нема нічого дивного в тому, що Рильському прийшлося й каятися, писати зізнання й оправдовуватися. Поета заставили написати вірш «Пісня про Сталіна» й змусити прийняти

установку «бути активним будівником і співцем безкласового соціалістичного суспільства».

Ведучий 1

Та саме цей вірш через кілька років врятував Рильського від можливої смерті, бо Сталін не дозволив знищити поета, що написав «Пісню про Сталіна». Виходить збірка «Знак терезів», якою Рильський засвідчив свою лояльність. Максим Тадейович ревно пильнував, щоб балансує на межі, не втратити свого таланту.

Поете! Будь собі суддею,
І в ночі тьми і самоти
Спинись над власною душею
І певний суд вчини над нею,
І осуди. І не прости

Митець вирішує присвятити себе науці і громадській діяльності...

Ведучий 2

Друга світова війна сколихнула національні патріотичні почуття, які в попередні роки, поет мусив ховати в глибині душі, аби не носити тавра націоналіста. У роки війни проти фашистських заброд на хвилі загальнонародного піднесення, знову зазвучало слово Рильського, який перебував в евакуації в Уфі, а потім у Москві.

Бійцям

З перших капель ніжним дзвоном,
З першим талим вітерцем
Вам, суворим, вам, безсонним,
Ми поклін глибокий шлем.
Де ж найти і як шукати
Слова, гідного бійців,
Що несуть, як стяг крилатий,
Праведний народний гнів?
Сонце встане раннім – рано
Вам боротись, вам терпіть...
Та лиш вам єдиним дано
Щастя першими зустріть.
День святого подолання,
Громової тишини
День стобарвного світання
Всенародної весни!

Я бачив сльози на очах
Щасливих матерів,

Я чув тремтіння в голосах
Досвідчених мужів –
На Україну, друзів, шлях
Для нас замайорів!
Зоря заглянула в вікно
Крізь шибку льодову, -
І те, що сталося давно,
Збулось наяву,
І знову жить мені дано,
І знову я живу.
Наш Харків, наш! Нехай печаль
Стоїть там при дверях, -
Іде весна серед проваль,
Цвіте в людських серцях,
Бо ми знайшли крізь дим, крізь таль
На Україну шлях!

Ведучий 1

Найперше, що спонукало Рильського до творчості, це палка любов до рідного слова, мови, пісні. Ця любов вилилася в чарівні поезії, що стали хрестоматійними, а також дала йому силу й насагу боротися за утвердження рідної мови. М. Рильський переймався проблемами українського народу і його мови, бо розумів, що коли нація втратить мову, то втратить і своє неповторне обличчя. В своїх віршах поет закликає вчити рідну мову, не соромитися говорити українською мовою, любити свою Батьківщину.

«Мова»

Як парость виноградної лози
Плекайте мову. Пильно і ненастанно
Політь бур`ян. Чистіша від сльози
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим життям.
Прислухайтесь, як океан співає –
Народ говорить. І любов, і гнів
У тому гомоні морським. Немає
Мудріших, ніж народ, учителів;
У нього кожне слово – це перлина,
Це праця, це натхнення, це людина.
Не бійтесь заглядати у словник:

Це пишний яр, а не сумне провалля;
Збирайте, як розумний садівник,
Достигший овоч у Грінченко й Даля,
Не майте гніву до моїх порад
І не лінуйтеся доглядати свій сад.

«Як не любити»

Як не любити зими сніжно-синьої
На Україні моїй,
Саду старого в пухнастому інеї
Сивих, веселих завій?
Як не любити весни багатошумної,
Меду пахучих суцвіть,
Як не любити роботи розумної,
Праці, що дух веселить?
Як не любити утоми цілющої
Після гарячої гри,
Поклику птаха над темною пущою,
Рідних пісень з-за гори?
Як не любити любов'ю наснажених,
Мудрістю сповнених книг,
Троп невідомих, дерзань ще не зважених
І небосхилів нових?
Як не любити людини, що з атому
Креше добра блискавки,
Як не любити по змаганні завзятому
Дружнього стиску руки?
Як не любити пори, коли ночами
В щасті тремтить соловей,
Як не любить під бровами дівочими
Синього саява очей?

Ведучий 2.

В своїх віршах Максим Тадейович пише про красу і мудрість природи, радощі і тривоги життя, покликання людини на землі, возвеличує людську працю, як творчість. Чарує в поезіях чіткість образів, що прямо гірляндюю звисають в ній, до щему хвилює емоційність, яку вони виражають. Поезії вражають яскравим

почуттям єдності ліричного героя з рідною землею, досконалим вираженням жаги простого людського щастя.

«Троянди й виноград»

Із поля дівчина утомлена прийшла
І, хоч вечеряти дбайлива кличе мати,
За сапку – і в квітник, де рожа розцвіла,
Де кучерявляться кущі любистку й м'яти.
З путі далекої вернувся машиніст,
Укритий порохом, увесь пропахлий димом, –
До виноградника! – чи мільдю часом лист
Де не попсований? Ну, боротьбу вестимем!
В саду колгоспному допитливий юнак
Опилення тонкі досліджує закони, –
А так же хороше над чорним ґрунтом мак
Переливається, мов полум'я червоне!
Ми працю любимо, що в творчість перейшла,
І музику палку, що ніжно серце тисне.
У щастя людського два рівних є крила:
Троянди й виноград, красиве і корисне.

Виноградар

Молодий, легкий, смаглявий,
Гомінливий, ніби птах
Він уважно взявсь до справи
Із секатором в руках.
Там відріже зайву парость,
Там підв'язує гілки
І радіє добра старість,
Що такі в нас юнаки!
Пожалів у ранки чисті
Лиходій старий, мороз,
Тонко вирізьблене листя
Вузлуватих темних лоз,
Де ще сплять майбутні вина,
Але бродить буйний сік...
Веселитись є причина

У таких хороший рік!
Тим-то так сміється радо,
Аж дивує древніх муз,
Бог веселий винограду,
Що скінчив недавно вуз!

«Як забути»

Як забути сніг пахучий, талий
Провесен колишніх молодих,
Світлі й затуманені квартами,
Цвірінчання, воркування, сміх!
Як забути рух живої тріски,
Що дитина кинула в струмок,
Як забути серця ніжні стиски,
Милої легенький каблучок!
А згадати – та невже з докором,
Із жалем, з невдячністю згадать?
Та невже позаздрити бадьорим,
Що тепер сміються й цвірінчать?
Шкода за минулим, річ відома,
Та й теперішнє колись мине...
Але хай поб'є тих осорома,
Хто весну зимою прокляне!

Як вечір рожевий на землю злетить,
Я вийду самотній у гай,
Погляну, як сонце в півсні золотить
Весь стомлений, змучений край.
Шептатимуть казку чудові листки,
Ту казку, що чули від хмар,
І мрії полинуть над ясні зірки,
В країну далекою чар.
На крилах шовкових, блакитно-ясних
Я з ними здіймусь, полечу,
І знову не буде у думках моїх
Ні мук ні страждань, ні плачу...

Ведучий 2

«Він писав поеми і вірші, в яких героями були його сучасники – люди, що їх любив і розумів, яких навчав і в яких учився. Він умів бачити справжню поезію в явищах буденних, а в щоденному побуті – зльоти творчості. Очі цього сивого мрійника завжди відкриті назустріч широкому світу. Але і вдома і в дорозі він жив думами про свою Вітчизну, свій народ».

Ю. Мартич

Ведучий 1

Понад 50 років звучав голос Рильського, і маємо всі підстави характеризувати ці десятиріччя в українській поезії як його епоху.

Коли на могилі моїй
Зелена затужить трава –
Читатиме хтось ці пісні,
Нескінчені тихі слова.
І скаже: він жив і горів, –
А що ж зосталось по ньому?
Чи він не зогнів, як усі?
Чи ночі, розвіяв пільму?
Читачу! Вглибися у те,
Чим я свою пісню зогрів,
І може, почувеш ти щось,
Що більше од згуків і слів.
І може, як птах в вишині,
Побачивши брата свого,
Затужить твій стомлений дух.
І кине свій клич до мого!
Побачиш ти в пісні моїй
Луну своїх власних надій...
Читачу! Поглянь, усміхнись:
Я твій, я не вмер, я живий!

Джерело доступу

<https://www.schoolife.org.ua/284-2019/>